

Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi

(2021) Cilt-Vol 3, Sayı-No 1, s-p: 77-86

Pandemi ve Medikal Turizme Genel Bir Bakış

Pelin Kılıç¹
Fadime Çınar²

Öz

Ülkeler geçmiş zamanlarda birçok salgın hastalıkla karşı karşıya kalmıştır. Günümüzde de tüm dünya koronavirüs pandemisiyle savaşmaktadır. Koronavirüs pandemisi sebebiyle birçok sektör olumsuz yönde etkilenmiştir. İnsanların ülke değiştirmesini gerektiren medikal turizm de koronavirüs pandemisinden etkilenebilecek sektörlerdendir. Bu çalışmada Türkiye ve Dünya’da, medikal turizm kapsamında pandemilere yönelik hem ulusal hem de küresel boyutta sorumluluklar nasıl olması ve bu bağlamda nasıl politikalar izlenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Pandeminin bu süreçte nasıl bir gelişme gösterdiği hakkında bilgiler elde edilmiştir. Genel durum göz önünde bulundurularak güncel pandemi üzerinden bilgiler verilip analizlerde bulunulmuş aynı zamanda Türkiye’nin medikal turizmini içeren SWOT analizi yapılmıştır. Türkiye’nin medikal turizm için güçlü ve zayıf yönleri, fırsat ve tehditleri bulunmuş ve bunlara yönelik strateji ve hedeflerin neler olabileceği üzerine öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

*Pandemi,
SWOT Analizi,
Medikal Turizm,
COVID-19,
Koronavirüs,
Türkiye*

Makale Hakkında

*Geliş:
03.06.2020*

*Kabul:
01.10.2020*

¹ Sağlık Yöneticisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-mail: pelin.kiilic@hotmail.com, ORCID No: 0000-0002-9617-6048

² Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-mail: fadime.cinar@izu.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-9017-4105

An Overview of Pandemia and Medical Tourism

Abstract

Countries have faced many epidemic diseases in the past. Today, the whole world is fighting the coronavirus pandemic. Many industries have been adversely affected by the coronavirus pandemic. Medical tourism, which requires people to change countries, is one of the sectors that can be affected by the coronavirus pandemic. This study in Turkey and in the world, both nationally and within the scope of medical tourism is how responsibility for the pandemic at a global level and how policies in this regard was emphasized that should be followed. Information has been obtained about how the pandemic has developed in this process. General information on the current pandemic situation has been made in consideration of whether the analysis was conducted SWOT analysis also includes the medical tourism in Turkey. Turkey's strengths and weaknesses for medical tourism, opportunities and threats are found and Suggestions were presented to them for over strategy and goals of what might happen.

Keywords

*Pandemic,
SWOT Analysis,
Medical Tourism,
COVID-19,
Coronavirus,
Turkey*

About Article

Received:

06.03.2020

Accepted:

10.01.2020

GİRİŞ

Pandemi, eski Yunanca kelime *pan* ve *demos*, yani insanlar anlamına gelmektedir. WHO'nun (Dünya Sağlık Örgütü) tanımına göre, bir pandemi sadece aşağıdaki üç koşulu karşıladığında başladığı düşünülmektedir: (Vikipedi, 2020)

- i. *Nüfusun daha önce maruz kalmadığı hastalığın ortaya çıkışı*
- ii. *Hastalığa sebep olan etmenin insanlara bulaşması ve tehlikeli bir hastalığa yol açması*
- iii. *Hastalık etmenin insanlar arasında kolayca devamlı olarak yayılması*

Pandemi, antijenik bir kaymanın, insanlar arasında dolaşmamış yeni bir virüsün sonucu olarak ortaya çıkmakta ve insanların bağışıklık sisteminin tanımadığı, insanları enfekte etme ve kişiden kişiye bulaşma kapasitesi kazanmaktadır (Akan, 2020). Tüm insanlığı etkileyen bir hastalığın geniş alanlara yayılmasıdır (Sağlık Aktüel, 2019). Pandemi, dünya yüzeyinde geniş bir alanda etkisini gösteren salgın hastalık anlamında kullanılmaktadır. Bir hastalığın Pandemi tanısına girmesi için insanlar arasında kolayca yayılması, daha önce maruz kalmamış olması, hastalığa yol açan etmenin insanları etkilemesi, bulaşıcı ve tehlikeli olması gerekmektedir (Estethica, 2019).

Bir hastalık sadece yaygın olması ya da çok sayıda insanın ölümüne yol açması nedeniyle pandemi olarak nitelendirilemez, aynı zamanda o hastalığın bulaşıcı olması gerekmektedir. (Sözcü, 2020). İnsanlık tarihinin çoğunda, bölgeler, özellikle kıtasal nüfus, birbirlerinden nispeten izoleydi. Ancak günümüzde hava, deniz ve kara taşımacılığı, seyahat hızı, yolcu ve kargo taşımacılığı giderek artmaya devam etmektedir. İnsan hareketliliği 18. Yüzyıldan bu yana bin kat daha artış göstermektedir. Özellikle kıtalar arasında iletişimde büyük artışlar olmuştur. Pandemiler ve seyahat olguları birlikte değerlendirilirse, gerekli önlemler alınmadığında gelecekte pandemilerin eskiye oranla daha geniş kitleleri etkileyeceği ve daha çok sayıda ölümlere yol açacağı kuşkusuzdur.

Son 20 yılda, dünya çapında birçok ciddi bulaşıcı hastalık salgını olmuştur. Ebola virüsü, domuz gribi, Zika virüsü, SARS, MERS, kuş gribi, tifo, kolera ve narovirüs, en son örnek Covid-19 virüsüdür. Pandemi etkilediği bazı ülkelerde maliyetlerin yükselmesine ve çok sayıda insanın ölmesine neden olmuştur (BBC, 2020). Gelecekte sık ve düzenli olarak karşılaştığımız pandemik enfeksiyon hastalıkları insanlığın en önemli sorunları haline gelmeye devam edecektir. Günümüzde küreselleşmenin yol açtığı insan sirkülasyonu beraber önüne geçilmesi oldukça zorlaşmıştır. Öncelikle hedeflenen durum sadece ulusal anlamda değil küresel boyutta önlemleri gerektirmektedir. Bir salgında olgu sayıları; enfeksiyonun oluşturduğu etki tipi, bulaştırma hızı, maruz kalınan toplumun tipi (aşılama, bilinçlenme) gibi faktörlere bağlı olarak gelirler değişim göstermektedir. Bazı toplumlarda bazı hastalıklar standart düzeyde görülebilir (endemik), Bazı toplumlarda düzenli bir şekilde ama daha yüksek sayılarda görülebilir (hiper endemik). Salgın yabancı literatürde “*outbreak*” (daha lokalize bölgede gelişen salgın), “*Epidemi*” (daha geniş bölgeler veya ülke çapında gelişen salgın) veya “*pandemi*” (birden çok bölge veya kıtaları ilgilendiren salgın) olarak incelenebilir. Turizm sektörü talep yönlü itibarıyla meydana gelen herhangi durumlarda olumlu ya da olumsuz bir şekilde ani tepkilere neden olan dinamik bir yapıda oluşmaktadır (Hacımustafaoğlu, 2018). Küresel boyutta ilgi ile takip edilen, gerçekleştirildikleri bölgelere ciddi rakamlarda ziyaretçi akımı sağlayan ve ev sahibi ülkelerde gelir yaratıcı etkiye sahiptir. Etkinlikler ya da destinasyonların sahip olduğu çekicilikler turizm sektöründen elde edilen gelirler üzerinde pozitif bir etki yaratırken; terör olayları, siyasi olaylar, salgın hastalıklar beklenmeyen durumlar küresel olarak seyahat ile ilgili planların değiştirilmesine sebep olmaktadır. Yıllar itibarıyla küreselleşmenin de etkili olmasıyla turizm kavramı önem arz eden kaynak durumuna gelmiştir. Bununla beraber “medikal turizm” kavramı ortaya çıkmıştır.

Medikal Turizm: Medikal turizm, daha ucuz tıbbi bakım elde etmek için genellikle yüksek gelirli ülkelere düşük ve orta gelirli ülkelere seyahat olarak tanımlanabilir. Tıp doktorlarınca yapılan tedavi hizmetlerini almak üzere hastanın ikamet ettiği yerden başka bir yere seyahat etmesidir. Aynı ülkede iller arası seyahat olduğu gibi uluslararası seyahat şeklinde de olabilmektedir. Dolayısıyla medikal turizm denilince tıbbi tedavi hizmetleri aklı gelmektedir (Kördeve, 2016). Bu grupta plastik-estetik cerrahi ameliyatları, diş tedavileri, açık kalp cerrahisi, kanser tedavileri hatta tüp bebek uygulamaları gibi çeşitli tıbbi tedavi yöntemleri bulunmaktadır. Salgın hastalık durumu dikkate alındığında Sağlık turizm sektörünün alt dalı içerisinde yer alan medikal turizm, oluşacak kriz çerçevesinde turist açısından bir seçenek olmaktan çıkmaktadır. Bu süreçte aksaklıklar meydana gelmekte ve bu sektör sektöreye uğramaktadır. Bu krizi ortadan kaldırabilmek için gerekli önlemler alınmalı ve turizmi ayağa kaldıracak planlamalar yapılmalıdır. Güncel olarak covid-19 virüsüyle karşı karşıya kaldığımız bu süreçte bacasız sanayi olarak adlandırdığımız turizm kaynağı duraklama yoluna gittiği görülmektedir. Karşılaştığımız covid-19 pandemisi sonrası insanların tutum ve davranışlarında, tercih isteklerinde, güven kapsamında değişiklikler yaşanılacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Tabi bu noktada ülkelerin bu süreçte ekonomik açıdan sektöreye uğraması da aşikârdır. Bu durumda büyük tehlike altında bulunan ve sağlık turizmi altında yer alan medikal turizmini de ayağa kaldırmak üzere stratejik planlar uygulamaya koymak gerekebilmektedir.

Salgın diyebilmek için hastalığa ilişkin olgu tanımını yapmak gerekmektedir. Bu standart tanı; klinik olgu tanımı şeklinde ve ya klinik ve laboratuvar kanıtlı olgu şeklinde olabilmektedir. Laboratuvar yönteminin, kesin güven sağlayan bir tespit yöntemi olması gerekmektedir. Bir hastalığa salgın diyebilmek için geniş bir kitleyi etkilemesi beklenmektedir. Bu sayı hastalık tipine ve tabi ki bölgelere göre farklılık gösterebilmektedir (Hacımustafaoğlu, 2018). Salgın hastalıklar birer kriz etmeni olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple destinasyonda ortaya çıkan salgın hastalık kriz ortamı oluşturarak turistler açısından bir talep düşmesine ve o bölgenin çekiciliğinin azalmasına neden olmaktadır. Salgınlar, turizm sektörünün olağan faaliyetlerini tehdit eden, turistlerin ve diğer unsurların olumsuz düşünce içine girmelerine neden olan ve sonuç olarak o bölgede talebin azalması, turist sayısında ve turizm gelirinde azalmaya ve işletmelerin faaliyetlerini devam edememesine yol açan durum olarak tanımlanmaktadır (Köşker, 2017). Turizm sektörünü etkileyen bir kriz sonucunda destinasyona olan talebin düşeceği ve oradan sağlanan gelirinde kesileceği öngörülmektedir. Bu sebeple krizler ne kadar iyi yönetilmiş olursa olsun birçok olumsuz etkisi görülebilmektedir. Birçok sektörün zinciri olan turizm sektörü ortaya çıkan krizlerden hızlı şekilde etkilenmek ve turizmde oluşacak olumsuz bir durum ise bağlantılı olduğu sektörleri de etkilemektedir. Turizm sektörü hassas bir sektör olmasıyla beraber pazardaki ani kırılmalardan etkilenebileceği, insan ya da doğa kaynaklı olayların o turizme karşı itibarını ve popülaritesini bir gecede değiştirebileceğini söylemek mümkündür. Şöyle ki Turizm sektörü zorunlu bir tüketim olmadığı için kriz kavramı turizm sektörü açısından daha hassas bir durumdur. Bu durumda krizler çok iyi yönetilmiş olsa bile bir önceki yıla göre talep oranı düşmekte, pazar payı azalmakta, kârlılık düzeyi düşmekte, işletmeler zarara uğramakta veya el

değiştirmekte, sektöre yatırımlar azalmakta, hizmet niteliği düşmekte, istihdam kapasitesi azalmakta, toplumsal sorunlar, bölgeler ya da ülkenin imaj kaybı artmakta ve sektöre duyulan güven azalmaktadır. Bu bakımdan turizm sektörünün bu kaybını düzenlemek için başvuru alan genel teorilerden birisi de “*İmaj düzeltme teorisi*” dir. Bu imajla beraber krizin zararlarını azaltmaya ve krizin hızlı şekilde çözümlenmesine odaklanılmaktadır. Turizm sektöründe yer alan krizler; doğal afetler, salgın hastalıklar, siyasi ya da politik, ekonomik, terör olayları gibi sebepler gelen turist talebini, giden turist talebini ya da her ikisini birden etkileyebilmektedir (Ünlüöner, 2019).

Dünyada Medikal Turizm

Medikal Turizm pek çok nedenle ortaya çıkmış ve varlığını hala devam ettirmektedir. Ekonomik kalkınma, imaj yaratma, alternatif turizm seçeneği oluşturma, ülke istihdamını artırma gibi nedenlerle ülkeler medikal turizmüne yönelebilmektedir. Medikal turizmde öne çıkan ülkeler arasında Çin, Hindistan, Kuzey Kore, Tayvan, Kanada, Küba, Meksika, ABD, Belçika, Almanya, Rusya, İtalya ve Türkiye gelmektedir (Aydın & Aydın, 2015).

Dünyada Görülen Önemli Pandemiler

Kara Ölüm ya da Veba Salgını

Avrupa'da 1347 ve 1351 yılları arasında büyük hasara yol açmıştır. Güneybatı Asya'da başlamış ve Avrupa'ya ulaşmıştır. Salgına *Yersinia pestis* adlı bakterini yol açmıştır. Yaklaşık 200 milyon kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır. Günümüzde salgının sebepleri hâlâ araştırılmaktadır (Vikipedi, 2020).

Kolera

Vibrio cholerae adlı bakterinin yol açtığı bağırsak enfeksiyonuna bağlı olan, akut ve şiddetli ishal ile seyreden bir hastalıktır. 1817'de Japonya 'da 1826'da, 1831'de Berlin'de, Paris'te ve Londra'da salgınlar başlamıştır. Ölüm riski çok yüksek olan ve bugün hâlâ binlerce insanın ölümüne yol açan kolera hastalığı kısa sürede sağlıklarına kavuşabilmektedir. Her şeyden önce su kaynaklarının ve içme suyunun temiz olması çok önemlidir. Düzgün bir kanalizasyon sistemi çok önemli bir faktördür. Pişmemiş yiyeceklerin yenmemesi, çiğ gıdalardan uzak durmak ve özellikle çiğ balık ve kabuklu deniz ürünlerinin tüketilmemesi koleraya karşı korunmak için önemlidir. Her ne kadar bazı ülkelerde kolera aşısı mevcut olsa ve uygulanırsa da bu aşılardan hastalığa karşı güçlü bir bağışıklık geliştirdikleri söylenemez. Geçmişteki kolera aşılardan daha iyi bir bağışıklığa neden olsalar ve daha az yan etki barındırsalar da, bu aşılardan hâlâ ideal seviyeye ulaşamamıştır ve bu yüzden de birçok ülkede kullanılmamaktadır. İdeal bir kolera aşısı için yapılan araştırmalar hâlâ devam etmektedir (Vikipedi, 2020).

Grip, İnfluenza

"Gripan" kelimesinden gelmektedir. İtalyancada "yıldızlardan gelen gizli kuvvet" manasına gelmektedir. Viral bir hastalıktır. Sağlıklı insanda en kısa zamanda geçmesine rağmen; vücut direncini düşüren kronik hastalarda ölüme sebep olan bir hastalıktır. Grip, virüs enfeksiyonu olduğu için tedavisi yoktur. Antibiyotikler tedaviye yaramaz. Yaklaşık 1 hafta içerisinde kendiliğinden iyileşecektir. 20. yüzyılda ise başta 1918 İspanyol gribi olmak üzere birçok pandemi kayıtlara geçmiştir (Vikipedi, 2020).

İspanyol gribi

İspanyol gribi ya da İspanyol nezlesi, H1N1 virüsünün ölümcül bir alt türünün yol açtığı grip salgınıdır. Salgın İspanya'da başlamasına rağmen İspanyol nezlesi olarak adlandırılmasının sebebi ise İspanya'nın, Birinci Dünya Savaşı'nda yer almaması ve askerî sansür nedeniyle diğer Avrupa devletlerinde salgından söz edilmezken İspanyol basınının salgın konusunu ilk kez gündeme getirmiş olmasıdır. İspanyol gribi 500 milyondan fazla kişiye bulaşması sonucu 100-140 milyon arası insanın ölümüne sebep olarak insanlık tarihinde bilinen en büyük salgın olmuştur. İspanyol Gribinin bir özelliği, zayıf, yaşlı ve çocuklardan çok, sağlıklı genç erişkinleri etkilemiş olmasıdır. İspanyol gribi ilk kez ABD New Mexico eyaletinde tespit edilmiştir (Vikipedi, 2020).

Hong Kong gribi

1968'den 1969'a kadar Hong Kong gribi, dünya çapında yaklaşık 1 milyon ölüme neden olan ikinci en büyük grip salgını olmuştur. Hastalık ilk olarak Hong Kong'da ortaya çıktığı için buna Hong Kong gribi denir. Yeni virüs, kuş gribi virüsü H2N2 genini içerir. Semptomlar 4-5 gün arasında değişir ve 65 yaşın üzerindeki insanların hastalık nedeniyle ölme olasılığı daha yüksektir. Birçok ülkeyi etkisi altına alınan gribin 1968 yılında ABD'deki salgınların artmasından bir ay sonra virüs aşısı bulunmuştur. Hong Kong'ta 500.000 kişi bu hastalıktan etkilenmiştir (Vikipedi, 2020).

Domuz gribi

Domuzlarda oluşan virüse çok benzediği için adına Domuz Gribi denmektedir. 2009 yılında Meksika'da başlayıp dünyaya yayılan virüs, 191 ülkede yaklaşık 800,000 kişide görülmüştür. 8238 kişi H1N1 virüsü nedeniyle yaşamını yitirmiştir. Hastalığın insandaki belirtileri grip ve grip benzeri hastalıkların semptomları ile aynıdır. Belirtiler; ateş, öksürük, boğaz ağrısı, vücut ağrısı, baş ağrısı, üşüme hissi ve yorgunluktur. En önemli bulaşma yolu hastalıklı ve hastaliksız domuzların doğrudan temasıdır. Risk grubu, yani hastaneye yatış ve ölüm riski yüksek olanlar hem yurt dışında hem Türkiye'de aynıdır. Bunlar, 5 yaş altı, özellikle de 2 yaş altı çocuklar, gebeler, her yaş grubundan kronik hastalığı olanlar, yani astım, KOAH, kalp hastalığı, diyabeti olanlar, bağışıklığı baskılanmış olanlar, REYE sendromu nedeniyle 19 yaş altı aspirin tedavisi alanlardır. En yüksek riskli olanlar gebelerdir. Domuz gribi solunum (hava) yoluyla bulaşmaktadır; aşısı bulunmuştur ve Dünya Sağlık Federasyonunun onayladığı bir aşıdır (Vikipedi, 2020).

Tifo

Tifo, kirli içme suları ve pis yiyeceklerle bulaşan bakteriyel bir hastalıktır. Bu bakteri vücuda girdikten 7-15 gün sonra hastalık ortaya çıkmıştır. Bu bakteri, tifolu hastaların dışkılarında, idrarlarında, kanlarında, tükürüklerinde veya vücutlarında görülen deri döküntülerinde bulunur. Dünyada her yıl 21 milyon civarında tifo vakası ortaya çıkarken, bu vakaların 200.000 kadarı ölümlü sonuçlanmaktadır. Tifo göz ve kulak sinirlerini, kalbi, beyni, böbrekleri, akciğerleri ve karaciğeri etkilemektedir. Tifo aşısı: Kesin koruyucu değildir. Hastalığa karşı Bol bol su içilmelidir. Protein ve karbonhidrattan zengin sindirimi kolay besinler verilmelidir. Bakteriye karşı antibiyotik verilir (Vikipedi, 2020).

HIV/AIDS

AIDS küresel bir pandemidir. 2014 yılı itibarıyla, dünyada yaklaşık 36,9 milyon insan HIV virüsüne sahiptir. 2010 yılında 1,8 milyon insan AIDS nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Salgınlar bölgede homojen değildir, bazı ülkelerde diğerlerinden daha

fazla etkilidir. Ülke içerisinde bile, farklı bölgeler arasında enfeksiyon düzeylerinde farklılıklar vardır (Vikipedi, 2020).

COVID -19

En güncel pandemi örneğidir. Aralık 2019 yılında, Çin'in Wuhan kentinde başlayan ve bütün dünyayı etkisi altına alan ağır akut solunum yolu hastalığı koronavirus 2 (SARS CoV-2) olarak ortaya çıkmıştır. 17 Mart 2020'de, bilim adamları [virüsün](#) doğal olarak ortaya çıktığını bildirmiştir. Tespit edilen COVID-19 virüsü hakkında yeterli bilgi bulunmadığından tedavi yöntemlerinde zorluklar yaşanmış, hastalık hızla yayılım göstermiştir. Hastalığın tüm dünyada yayılım göstermesiyle beraber Dünya Sağlık Örgütü bu salgını "pandemi" olarak kabul etmiştir. Salgın başlangıçta bu bölgedeki deniz ürünleri ve hayvan pazarında bulunanlarda tespit edilmiştir. Daha sonra insandan insana bulaşarak Wuhan başta olmak üzere Hubei eyaletindeki diğer şehirlere ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin diğer eyaletlerine yayılmıştır. Hasta bireylerin öksürmeleri aksırmaları ile ortama saçılan damlacıkların solunması ile bulaşmaktadır. Hastaların solunum parçacıkları ile kirlenmiş yüzeylere dokunulduktan sonra ellerin yıkanmadan yüz, göz, burun veya ağza götürülmesi ile de virüs alınabilir. Kirli ellerle göz, burun veya ağza temas etmek risklidir. Virüse karşı henüz geliştirilmiş bir aşı mevcut değildir. Hastalıktan korunmanın en önemli yolu virüse maruz kalmamaktır. Bulaş yollarına yönelik alınabilecek en etkili ve en kolay yöntemler el yıkama ve sosyal mesafeyi korumaktır. Ulusal hükümetleri seyahat sağlığı konusunda bir dizi önlem almaya itmektedir. Dünya Turizm Örgütü yaşanan gelişmeleri ilgiyle ve kaygıyla takip ederek, uluslararası toplum sağlığı açısından tehdit arz eden bu salgına karşı Dünya Sağlık Örgütü'nün tedbir kararlarını referans alarak resmî web sayfasından yapmış olduğu duyurular ile özellikle seyahat eden ve seyahat planları olan kişileri sorumlu bir biçimde sürekli uyarmaktadır. Dünya Turizm Örgütü tarafından turizm sektörünün sekteye uğramış olduğu söylene de buradaki ilk öncelik toplum sağlığını korumaya yöneliktir (Acar, 2020).

Türkiye'de Medikal Turizm

Dünya turizmde önemli paya sahip olan Türkiye sahip olduğu altyapısıyla, yetişmiş insan gücü, kaliteli hizmet imkânı, ucuz hizmet, devlet desteği, coğrafi koşullar, doğal ve tarihi zenginlikler, iklim koşulları, misafirperverlik gibi etmenler Türkiye de medikal turizm alanında önemli bir yer elde etmiştir ve günümüzde hala önemini korumaktadır. Turizm için önemli olan akreditasyon seçiminde Joint Commission International (JCI) ön plandadır ve Türkiye bu kapsamda JCI Akredite sağlık tesisine sahip ülkeler arasında yerini almıştır. Ülkeye gelen ülkelere göre bakıldığında ilk üçte bulunan ülkeler Libya, Almanya ve Irak olduğu görülmektedir. Ülkemizde medikal turizm termal turizmle beraber yürütülmektedir. Bu da önemli bir avantajdır. Türkiye termal kaynak açısından 7 ülke arasında yer almaktadır.

Tablo 1. Türkiye Medikal Turist Sayısı ve Gelirleri

Medikal Turizm	Hasta Sayısı	Hasta Başına Gelir USD	Toplam Gelir USD
Kamu	14.766	9.000	132.894.000
Özel	154.696	12.000	1.856.352.000

Kaynak: (Buzcu & Birdir, 2019).

Tablo 1'e bakıldığında medikal turizmde önemli gelirler elde edildiğini görülmektedir. Bunun önemli sebeplerinden biri de bu alanda güçlü yönlerimizin olmasının büyük payı bulunmaktadır. Pandemi sonrası Türkiye'nin daha güçlü var olabilmesi için zayıf ve tehditleri fırsata çevrilirse dünya çapında bir marka haline gelebileceği söylenebilir.

Medikal Turizm ve Pandemi İlişkisi

Gelişen ve ilerleyen teknoloji, bir yandan insan hayatını kolaylaştırırken bir yandan küresel boyutta tehlikelerin daha hızlı yayılmasına ortam hazırlamıştır. Bununla beraber dünyada herhangi bir bölgede meydana gelen olası bir salgın hastalık hızlı bir yayılım göstererek dünyanın o bölgeye çok uzaktaki bir alana ulaşması kolay ve hızlı hale gelmiştir. Bu nedenle dünyaya yayılmış olan bu pandemileri hassas ve dikkatli bir şekilde yakından takip etmek gerekmektedir. Bulaşıcı hastalıkların toplum sağlığını tehlikeye atmasıyla beraber hem ülke bazında hem de küresel boyutta çok iş düşmektedir. Uluslararası iş birliği yanında kamu güvenliğini dikkate alan çalışma gerekliliğini ön plana çıkarmıştır. İnsanları tehdit eden ve çağa damgasını vuran bu hastalıklar önlem alınmazsa hızlı bir şekilde yayılmaya yol açabilir. Kişiyi olan zararının ağır olmasıyla beraber, büyük kitleleri etkileme gücüyle toplumsal etkisi de büyük olmaktadır (Sam, 2010). Ulusal boyutta düşünülürse toplum sağlığına yönelik gerekli tedbirlerin bu yönde alınması gerekmektedir. Olağandışı süreçte gelişen pandemilerin rutin hayatı etkilemesiyle o anda bulunan turistleri de etkisi altına almasıyla bu süreç daha hassas bir hale dönüşmektedir. Bu süreçte sadece ulusal kapsamda değil küresel boyutta önlem almak doğru olacaktır.

Ulusal Boyutta Ele Alınması Gereken Önlemler:

- Ülkenin birçok bölgenin pandemi de etkilenmesiyle beraber daha az görülen yerden daha çok görülen bölgeye destek ve yardım politikası,
- Ülkemize girmeden önceki dönemde, enfeksiyon koruma ve kontrol önlemlerinin alınmasıyla; enfeksiyonun toplumda yayılmasını azaltmak, böylece erken salgın sırasında enfekte olan insan sayısını ve pandemi den kaynaklanan vakaları azaltmak mümkündür.
- Toplumun bulaşma yolları, korunma yolları hakkında bilgi sahibi olmalarının sağlanması
- Seyahatler ile ilgili önlemler ve öneriler
- Pandemi'nin yoğun bulunduğu ülkelerden gelen insanların taramalardan geçirilmesi,
- Eğitim ve öğretime hayatına geçici olarak ara verilmesi
- İnsanların toplu halde buldukları (AVM, Metro, Havaalanı, Toplu taşıma araçları gibi) bölgelerin kısıtlanması
- Temasta bulunan kişilerin izole edilmesi
- Şüpheli hastaları toplumdan izole ederek muayene ve tedavilerinin yapılması
- Hastalara hizmet sağlayan sağlık personellerinin eldiven, maske, gözlük, dezenfektan gibi koruyucu malzemelerle hastalık bulaşma riskinin önlenmesi (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2019).

Bu kapsamda Toplum sağlığını dikkate bu öneriler ulusal boyutta ele alınmalı ve yayılımını azaltmak üzere gerekli önlemler düzenlenmelidir. Bu süreçte alınan bu tedbirler doğrudan ülkeye yönelik alınsa da bakıldığında küresel boyutta da etkili olmaktadır. Pandemi sonrası insanların seyahate ilişkin davranışlarında değişik olabileceği öngörülebilir. Bir halk sağlığı olayına müdahale etmek için, tek başına kullanıldığında veya genel bir uygulama olarak birlikte kullanıldığında etkili olabilecek çeşitli halk sağlığı önlemleri mevcuttur. Bu halk sağlığı önlemleri küresel olarak uygulanabileceği gibi en etkili sonuçlar genellikle ulusal veya bölgesel düzeyde uygulandığında elde edilmektedir.

Şu anki güncel olarak görülen Covid-19 virüsü sonrasında tatilciler ve medikal turizm düşünen seyahatçilerin gidecekleri destinasyonlar için daha bir titiz davranacaklardır. Pandemi sonrası tüketici alışkanlıklarında radikal değişimler görüleceğini söylemek yanlış olmaz. Ulaşımın hızı ve ucuz olması bir hayli önemlidir virüs sonrası bunda değişiklikler olabilir. Rezervasyon iptalleri, geri ödeme koşullarını daha kolay sağlanabilecek hizmetlere yönelik talep artışları gibi faktörler prestij sağlayacaktır (Bişkin, 2020). Şu yöne de dikkat çekmek gerekirse pandemi sonrası insanların satın alma gücünde değişiklik olacağı insanların daha çekimsiz davranılacağı göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Pandemi sonrası ilk etapta iç turizmin daha etkin olabileceğini söylemek mümkündür. Pandemi sonrası insanların evde kaldığı süreçte bazı imkânlar mahrum olmasıyla beraber Wellness ve doğaya yönelik ilginin artması olağandır (euronews, 2020).

Ulusal ve Küresel Boyutta Oluşturulacak Politikalar

- i. Sağlık Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında iş birliğine gidilerek medikal turizm öncelikli politikalar planlanmalı, Türkiye’de tüm bölgelerde SPA, Wellness, ileri yaş turizmi, engelli turizm branşlarında önde gelen isim haline gelmelidir.
- ii. Ülkede bulunan sağlık kuruluşları medikal turizm konusunda ortaklaşa iş birliği sağlamalı ve kalkınma planı oluşturulmalıdır.
- iii. Sağlık turizminin geliştirilmesi için sektörler arası iş birliğinin sağlanması gerekmektedir.
- iv. Turizm Bakanlığının hedefleri olarak seçilen ülkelerde ve dış temsilciliklerde iş birliğini sağlamalıdır.
- v. Sağlık kuruluşlarının medya araçlarından faydalanılarak gerekli tanıtımlarının yapılmasıyla güven duygusunun tekrar oluşturulmasının sağlanması.
- vi. Kalkınmaya yönelik devlet desteği,
- vii. İnsanların temizliğe karşı hassasiyetine karşı teknolojik icatlara karşı AR-GE çalışmaları,
- viii. Kamu ve özel kuruluşları korumaya yönelik destek paketlerinin düzenlenmesi,
- ix. Pandemi gibi durumlarda korumaya yönelik stratejilerin geliştirilmesi,
- x. Halk Sağlığı ve sürveyans sisteminin güçlendirilmesi,
- xi. Tıbbi hazırlık ve yanıt kapasitesinin güçlendirilmesi (Tontuş, 2017)

Yukarıdaki politikalarla ayağa kalkıp ülkemizin gelişmesine yönelik uygulamalara geçilmesi gerekmektedir. Pandemilerle mücadele etmek adına ve bu krizleri hem ulusal hem de küresel boyutta uygulanıldığında bu kaosu fırsata çevrilebileceğini söyleyebilmektedir. Ülkemizde en büyük şu an uygulanan politika seyahat kısıtlanması, hafta sonları uygulanan “sokağa çıkma yasağı”, dışarıya maskesiz çıkamama yasağı gibi uygulamalarla önüne bir nebze olsa geçmiş olunacaktır.

Ulusal ve Küresel Boyutta Oluşturulacak Sorumluluklar

- i. Yerel yönetimler ve diğer yerel kuruluşlarla ortaklaşa bir salgın sırasında yapacakları eylemleri planlamalıdır.
- ii. Pandemi hazırlık planları oluşturulmalıdır
- iii. Pandemi müdahale için kapasite ve plan geliştirmek
- iv. Çalışanlarla kendilerini nasıl koruyacakları ve uygulanacak önlemler konusunda iletişim kurmak ve eğitmek ve toplumun sürekli işleyişini desteklemek için kesişen planlama ve müdahale çabalarına katkıda bulunmak.
- v. Çalışanları ve müşterileri korumak için kaynak tahsisini planlamak
- vi. Bölgesel seferberlik, işletmeleri desteklemek ve yapısal zorlukları ele almak için özel finans sektörü ile etkileşime girerken etkileri, parasal koordinasyonu, mali ve sosyal önlemleri incelemelidir.
- vii. Bir pandemi sırasında sağlık çalışanlarını korumak ve desteklemek.
- viii. Sağlık hizmeti sunumuna öncelik vermek ve devam ettirmek;
- ix. Bir pandemi’nin riski, ciddiyeti ve ilerlemesi ve bir pandemi sırasında kullanılan müdahalelerin etkinliği hakkında güvenilir bilgi sağlamak.
- x. Aşılar ve diğer tıbbi müdahalelerin kullanımına öncelik verilmesi
- xi. Pandemi ile ilgili ulusal yükümlülük; eğitim, önleme, test ve tedavi fırsatları sağlamak, etkili tedaviler geliştirmek ve önleyici aşılar elde etmek için kaynakları klinik araştırmalara sağlamalıdır.
- xii. Salgınların kontrol altına alınması, salgının durdurulması yönünde Dünya Sağlık Örgütüne ciddi görevler düşmektedir.
- xiii. Pandemi sürecinde sınır güvenlikleri ve ülke seyahatlerinin kısıtlanmasına yönelik önlemler oluşturulması.
- xiv. Salgının tespit edildiği bölgelerde uygulanan karantinalar.
- xv. Salgının yayılmasına yönelik kamusal alanlarda yapılan dezenfeksiyon uygulamaları.
- xvi. İptal edilen ya da iptali söz konusu olan ulusal ve uluslararası düzeyde spor ve sanat etkinlikleri.
- xvii. Sokağa çıkma yasakları, Seyahat kısıtlamaları, Eğitime ara verilmesi uygulamaları (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2019)

Medikal Turizmde Türkiye’nin Swot Analizi

Güçlü Yönler

- Türkiye’nin sağlık alanında üstün teknolojisi ve nitelikli insan gücü,
- Türkiye’nin Matematiksel (Coğrafi konumu) konumu,
- Özel hastaneler ve üniversite hastanelerinde teknik, fiziki, teknolojik altyapı ve uzman çalışanların istihdamı konusunda nitelik ve sayıca batı ülkeleri standartlarına sahip olması,
- Kullanılan ekipmanın teknik avantajları,
- Yüksek standardizasyon seviyesi

- Mevcut termal kaynaklar açısından Avrupa'da birinci, dünyada yedinci sırada yer almaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2013).
- Medikal turistlerin motivasyonunu etkileyen faktörlerin Türkiye'de potansiyel sağlık turistlerini çekici özellikte olması,
- Özellikle de Avrupa ülkelerinde bekleme sürelerinin artmış olması, Türkiye'yi sağlık hizmetleri konusunda medikal turistler açısından cazip hale getirmesi (Çapar, 2019).
- Yüksek standartlara sahip kaliteli turizm tesisleri ve iyi yetişmiş yabancı dil bilen personel,
- Türk konukseverliği,
- Fatura vb. hususlarda dünya ile entegre çalışılabilmesi,
- Türkiye'nin konum itibarıyla geniş kitleye hitap etmesi,
- Türkiye'nin AB'ye son yıllarda daha da yakınlaşması,
- Hastaların daha iyi hizmet almak için istekli olması,
- Türkiye'de turizm çeşitleri olması (özellikle ipek yolu turizmi, yayla turizmi, inanç turizmi, rafting turizmi, doğa turizmi, sağlık-kaplıca turizmi vs.) (Sağlık Bakanlığı, 2014)
- Avrupa ülkelerine nazaran daha kaliteli ve ucuz olması,
- Devlet desteği ve yasal düzenlemeler,
- Farklı din ve inanışlara hitap eden bir ülke olmamız,
- Dünya'da ses getirilecek organ nakillerinin yapılması (Akbolat & Deniz, 2017)

Zayıf Yönler

- Planlanan uygulamaları hayata geçirme hususunda problemler yaşanması, bazı projelerin istenilen sonuçları vermemesi.
- Yeterli tanıtım, reklam, kampanya vb. faaliyetlerdeki noksanlıklar,
- İstatistiki verilenin yetersiz olması nedeniyle sağlık turizmine ait verilerin tam olarak elde edilememesi ve sektörün gidişatının izlenememesi.
- Sağlık turizm endüstrisinde bilgisi olmayan çalışanların istihdam edilmesi.
- Medikal turizmde yapılan küresel değişimlere ayak uydurmadaki yaşanan sıkıntılar
- Sağlık Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın iş birliğinin yetersiz olması ve aynı zamanda birbirlerinden bağımsız çalışmalar yapmaları.
- Özellikle de Türkiye'nin medikal turizm konusundaki güçlü yönleri olan, hijyen seviyesinin, kaliteli sağlık hizmetlerinin ve göreceli olarak düşük sağlık hizmetleri ücretlerinin bilinmemesi ve bunların uluslararası alanda ön plana çıkarılmaması (Çapar ve Aslan, 2020).
- Medikal turistlerin önemli bir kısmının gurbetçi vatandaşlardan oluşması.
- İstanbul dışında yer alan kurumların medikal turizm kapsamında uygunluğunun bilinmemesi
- Özel hastanelerin üstün olmasıyla beraber Türkiye'nin İstanbul dışındaki destinasyonlarda yatırım yapabilecek yatırımcıların bulunması konusundaki yaşanan sorunlar (Dinçer, Çiftçi, & Karayılan, 2016)

Fırsatlar

- Ülkemiz bol yer altı kaynaklarına sahiptir fakat tam anlamıyla faydalanılmamaktadır. Termal tesisler, SPA/Welness sektörü Türkiye için yüksek gelişme potansiyeli olan fırsatlardır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016).
- Dünyadaki yaşlı nüfusun artması nedeniyle, yaşlanan bir nüfusta sağlık hizmetlerine olan talep büyük ölçüde artmıştır. Bu durum Türkiye için büyük pazar fırsatları yaratıyor (Kalkınma Bakanlığı, 2013).
- Ülkemizin matematiksel konumun etkisiyle ulaşım kolaylığının bulunması.
- Türkiye'nin rakipleri arasında bulunan Güney Doğu Asya'da bulaşıcı salgın hastalıkların daha yüksek risk alanlarında bulunmasıyla beraber bu durumun Türkiye açısından bir fırsat olarak değerlendirilmesi.
- Türkiye'nin uluslararası alanda yükselen gücü ve buna bağlı olarak oluşan olumlu algısı
- Türkiye de sağlık turizmi ile ilgili birçok yasanın düzenlenmeye başlanması
- 11 Eylül Terörist saldırısından sonra Orta doğudaki Müslümanların ABD ve Avrupa ya gidişleri ve ilişkileri her alanda azaldığı ve zorlaştığı gibi sağlık hizmeti alımında olumsuz yönde etkilenmesi ülkemizi bu konuda daha güçlü hale getirmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2014).
- Hava taşımacılığının gelişimi ve düşük maliyetler (Akbolat & Deniz, 2017).

Tehditler

- Ülkemizin yaşadığı trajik gelişmeler uluslararası alanda ülkemize gelen turist sayısını, dolayısıyla sağlık turisti sayısını etkilemesi.
- Olumsuz politik gelişmelere açık olan Orta Doğu'ya yakın bir bölgede yer alması.
- Ülkemize coğrafi yakınlığı bulunan ülkelerde siyasi, sosyal, kültürel ve birçok nedenin Türkiye'nin sağlık turizmi gelişmelerine olumsuz yansması ve bir tehdit oluşturması.
- Türkiye'nin sağlık turizmi alanındaki muhalifleri yüksek olmasıyla beraber oldukça rekabetçi pazarlar arasında çeşitli Avrupa Birliği ülkeleri, Doğu ve Uzak Doğu ülkeleri, İsrail, Ürdün ve Birleşik Arap Emirlikleri bulunması.
- Nitelikli doktorlar ve sağlık uzmanları, kamu sektöründen daha fazla gelir elde edebilecek özel hastaneleri ve sağlık tesislerini tercih ettiğinden, devlet hastanelerinde kalifiyeli doktorlar ve sağlık personeli ile sorunlar ortaya çıkabilmesi.
- Yurt dışından gelen hastaların ekonomik getirileri yurt içinden gelenlerden daha yüksek olabileceğinden, tıbbi hizmetlere erişim zor olabilir, bu da ülkedeki hastalara sunulan hizmetlerin kalitesini düşürebilir veya özel tıbbi sektörün kendi ülkesindeki halkına hizmet verme potansiyelini düşürmesi.
- Dünyanın insan ve insan hakları konularında duyarlılık sergilememesi.
- Avrupa'nın ülke içerisindeki istikrarsızlık, terör olayları gibi durumlardan haberdar olmaları (Akbolat & Deniz, 2017).
- Yukarıda fırsatlar, tehditler, güçlü ve zayıf yönler hakkında bilgileri verilmiştir. Bu kapsamda Türkiye'nin medikal turizmde yükselişe geçtiği aşikârdır. Tehditler ve zayıf yönler güçlendirilmeye başladığında dünyada farklı noktalara geleceğimiz açıkça

görülmektedir. Şu an küresel boyutta pandemi görülmektedir fakat Türkiye'nin medikal amaçlı tercih noktasında tüketici alışkanlıklarında değişiklik olacağını söylenebilir. Ancak ülkemiz tekrar ayağa kalkma noktasında komşu Avrupa ülkelerine nispeten daha hızlı toparlanabilmektedir. Karşılaştırma yapmak gerekirse ülkemizin İtalya, İspanya gibi ülkelere göre daha güçlü olduğunu ve daha iyi bir alt yapıya sahip olduğumuzu söylenebilir. Diğer ülkelere göre daha sistemli olmamız ve hızlı şekilde karar almamız aynı zamanda sistemin çökme riskine karşı hassasiyetimizle bulaşma riski daha az görülmüştür. Bu süreç medikal turizm kapsamında etkili bir neden olabilir. Sağlık sistemimizin bu kapsamda güçlü olduğu söylenebilmektedir. Türkiye'nin coğrafi konumu ve uluslararası camiada bilinirliğini arttırması, Sağlık Turizminde bir eğilim artışına geçirmiştir. Eğer güçlü ve zayıf yönlerimizi bilirsek, dış tehditler dikkate alınırsa bu trendin devam edeceği ve geniş bir ivme kazanacağı açıkça ifade edilebilir.

Küresel ve Ulusal Boyutta Alınacak Stratejik Kararlar

Öncelikle pandemilerin yayılım hızları ülkelere göre değişim göstermektedir. Bununla beraber ülkelerin sağlık sistemine göre hastalıkların seyri, bulaşma hızı, aldığı önlemlerin uygulanma başarısına göre değişmektedir. Bu nedenle her ülke kendine göre bir stratejik karar uygular. Koronavirüs'e göre ele alacak olursak pandemi'nin başlangıcından itibaren samimiyet, ciddiyetle yürütüldüğünü söylenebilir. Uygulanan süreçte tüm vaka göstergeleri şeffaflıkla göz önünde olduğunu aşikârdır. Geç kalınan durumlarda oldu fakat Çin'den, ABD'ye İtalya'dan Güney Kore'ye kadar tüm Avrupa ülkeleri başta dikkate almayarak bunun bedelini ciddi şekilde ödemişlerdir. Şu an tüm dünyayı saran virüsün gelecekte sağlık turizm kolu olan medikal turizm kapsamında tüm şeffaflıkla ilerleyen bu sürecin bize olumlu etkilerinin olacağını açıkça bellidir.

- i. Pandemi sonucunda gelecekle beraber alt yapısı güçlü sağlık sistemleri oluşturulmalıdır.
- ii. Türkiye'ye gelen medikal turizm hastalarının özel ve kamu dengesine göre dağılımı belirlenmelidir.
- iii. Elde edilen verilere göre medikal turizm analizleri yapılmalıdır.
- iv. Ülkelerin pandemi sonrası uzak bölgelere değil daha yakın yerlere insanların turistik seyahatlerini yapacaklarını düşünerek bu coğrafi konumun bir fırsat olarak kullanılarak yükselişe geçilebilir.
- v. DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) önderliğinde hastalıkların yayılım durumuna göre oluşacak verilerin gönüllü veya devletlerle beraber toplanması sağlanmalı ve küresel bir veri kaynağı oluşturulmalıdır.
- vi. DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) ve diğer BM (Birleşmiş Milletler) kuruluşları, bulaşıcı hastalıklar ortaya çıktığında ya da yeniden belirdiğinde, hükümetler ve diğer ortaklarla birlikte çalışarak, etkilenen bölgelerde yaşayan herkes için o bölgelerin diliyle hazırlanmış kolay anlaşılabilir bilgilerin kullanılabilir hale getirilmiş olmasını sağlamalıdır. Bu bilgiler, en uygun hijyen ve enfeksiyon kontrol uygulamaları da dahil olmak üzere hastalıktan korunma ile ilgili bilgileri içermelidir.
- vii. Sağlıkla ilgili gelişebilecek bir acil durum sırasında destek sunmak üzere Halk Sağlığı uzmanlarından oluşan bir kadro oluşturulmalı ve tüm ulusal hükümetler tarafından desteklenmelidir (Salgınlar ve Pandemiler Üzerine Dtb Bildirgesi, 2017).
- viii. Halk sağlığı ve eğitim kurumlarıyla birlikte çalışarak hekimlere ve bölgesel hekim örgütlerine eğitim, bilgi ve klinik destek araçları sağlamalıdır.
- ix. Hekimler kendi sağlıklarıyla birlikte yanlarında çalışan tüm sağlık çalışanlarının sağlığını korumak için gerekli tüm önlemleri almalıdır.
- x. Hekimler, salgınların izlenmesini sağlayacak birincil verinin toplanmasına mesleki gizliliği ve savunmasız olanları korumayı gözeterek yardımcı olmalıdır.
- xi. Ülkemizde koronavirüsüne yönelik aşı geliştirmek üzere laboratuvarların kurulması sağlanmalıdır.

Türkiye'nin Pandemi ile Mücadele Hedefleri

- i. Türkiye'nin yıllık sağlık turizm gelirlerindeki temel hedefleri içerisinde önemli payını artırmak ve bununla birlikte uluslararası camiada hasta kabul etmeyi planlamakla beraber modern şehir hastanelerini faaliyete geçirerek tanınmış tedavi merkezlerine, gelişmiş AR-GE merkezlerine ve teknolojik bir üs kazanmayı planlama çalışmaları yürütmektedir.
- ii. Pandemi hastaları evde kalmasıyla beraber doğaya ve refahına olan ilgileri artmaya başladıktan sonra sağlık turizmi altyapısı, sağlıklı bir yaşam elde etmek için özellikle kaplıca, SPA ve benzeri tesislerin kullanımı olmak üzere sağlık altyapısını geliştirilmesi beklenmektedir (Uygun, 2015).
- iii. Covid-19 virüsünün etkileme yaşı yoğunluklu olarak 65+ yaş üstü olduğu için bu sektöre olan yatırımlar artırılmalıdır.
- iv. Nitelikli insan gücünün artırılmasına yönelik eğitimlerin verilmelidir.
- v. Pandemi sonrası medya araçlarının doğru kullanılmasıyla güven ortamı oluşturulmalıdır.
- vi. Ülkemizin önemli gelir kalemi olan turizmin canlandırılması için destek paketleri oluşturulmalıdır.
- vii. Türkiye'nin medikal turizmde bir marka isim haline gelebilmesi için tanıtım ve pazarlama odaklı ilerleme yapması gerekmektedir.
- viii. Pandemi den sonra, halk sağlığı sağlayıcılarını ve kilit sağlık personelini bilgilendirmek ve eğitmek için altyapı oluşturulmalıdır.
- ix. Salgın faktörlerini hızlı bir şekilde teşhis etmek için laboratuvar yeteneklerini geliştirmek ve salgını kontrol etmek için ilaçlar, aşılardan, tıbbi hizmetler ve hastane hizmetleri de sağlanmalıdır (Büken, Pandemi influenza ve etik, 2010).
- x. Pandemiyle beraber yatak kapasitesinin artırılması gerekmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmayla beraber pandemi ve medikal turizme etkisi kapsamında farkındalık elde edilmeye çalışılmıştır. Krizler beklenmedik anda ortaya çıkan olumsuz olaylardır. Pandemiler de gerek ulusal gerek küresel boyutta tüm ülkeleri tehdit eden bir kriz unsurudur. Ülkelerin kalkınmasında önemli bir paya sahip olan turizm sektörü ancak can güvenliğinin sağlandığı ortamlarda gelişebilmektedir. Can güvenliğini tehdit eden unsurlar arasında yer alan pandemi, yani salgın hastalığın kıtalara yayılmasıdır. İnsanlar can güvenliği neticesinde pandemiyle beraber daha hassas olabilmektedir. Pandemiler sonucu küresel boyutta ele alındığında ülkeler önemli derecede ekonomik kayıplar yaşarken pandemi sonrasında bazı krizler fırsata çevrilebilmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2020). Güncel pandemi üzerinden çıkarımlarda bulunmak gerekirse vakaların yoğunluklu olduğu ülkelere karşı bir güven eksikliğinin görüleceğini açıkça ifade etmek mümkündür. Ülkemize bakarak diğer ülkelerin örneğin, İspanya, İtalya, ABD'nin sağlık sistemi bu durumu kaldıramamış ve çökme haline gelmiştir. Bu kapsamda ülkemizin ilk andan itibaren daha hassasiyetli bir şekilde ilerlediği söylenebilir. Pandemi sonrası Bakanımızın ilk açıklamaları teknik araç-gereç yeterliliği ve moral odaklı paylaşımlar konusunda olmuştur. Sağlık çalışanlarına koruyucu önlem rehberleri dağıtıldığı, tedbir aşamasında Sağlık Bakanlığının Millî Eğitim Bakanlığı ve Kredi Yurtlar Kurumu ile birlikte hareket ettiği ve sınırlarda gerekli önlemlerin alındığı belirtilmiştir. Bu bakımdan en başta ülkemizin başkanı başta olmak üzere sağlık bakanlığımızın "evde kal" çağrılarıyla daha ciddi bir ilerleme kaydedilmiştir. Ülkemizin bu süreçte yönelik "sokağa çıkma yasağı" ve "dışarıya maskesiz çıkılmaz yasağının" en büyük önleme planı olarak görülmektedir.

Ülkelerin bu güvensiz ortamlardan dolayı bir imaj kaybının da olacağını söylenebilir. Pandemi vakalarının yüksek olduğu bölgelerde destinasyon durumunda da kayıplar olacağı aşikardır. Bu doğrultuda kriz sonrasında turistlere doğru mesajlar iletilerek sarsılan imaj düzeltilmeye çalışılır. Turistlerin destinasyona olan güvenlerinin artırılmaya çalışıldığı bu faaliyetler literatürde "imaj düzeltme stratejileri" olarak ele alınmaktadır (Ünlüöner, 2019). Oluşan bu krizlerde medyanın büyük rolünün önemli olduğu görülmüştür. Pandemi sırasında bu krizlerin medya aracılığı ile doğru bilgilendirilmesi ve haberlerin çarpıtılmamasına yönelik önlemler alınması gerekmektedir. Bu kapsamda devlet birimleri tarafından hazırlanan çeşitli kamu spotlarının sayısı ve sosyal medyadaki dolaşımı artırılabilir. Ülkemizde Sağlık bakanlığımızın önderliğinde tüm vakalar şeffaflıkla göz önüne serilmektedir. Bu yönden küresel bakışta bu durumun medikal turizm kapsamına olumlu yansıtacağı açıkça ifade edilebilmektedir. Bu bakımdan çalışmamızda belirttiğimiz hem küresel hem de ülkemiz adına bu stratejik kararlar ve hedeflerle üstesinden gelebileceğimiz aşikârdır.

KAYNAKLAR

- Acar, Y. (2020). Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgını Ve Turizme Etkisi. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 4(1), 7-21. Doi:10.32572/Guntad.703410
- Akan, H. (2020). Aile Hekimleri Açısında Grip.
- Akbolat, M., & Deniz, N. G. (2017). Türkiye’de Medikal Turizmin Gelişimi ve Bazı Ülkelerle Karşılaştırılması. Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi, 1(2).
- Aydın, G., & Aydın, B. K. (2015, Temmuz). Dünyada ve Türkiye’de Sağlık Turizmi Pazarlama Uygulamaları ve Karşılaştırmalı Durum Analizi. Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi(16), 1-21.
- BBC. (2020, Ocak 29). Koronavirüs, Sars, Mers ve Ebola Gibi Salgın Hastalıkların Sayısı Neden Artıyor? Erişim: 12 Mayıs 2020. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51296505>.
- Bişkin, C. (2020, Mayıs). Turizm Günlüğü Ve Seyahat Gazetesi. Erişim: 12 Nisan 2020. <https://www.turizmgunlugu.com/2020/04/09/Coronavirus-Sonrasi-Seyahat-Ve-Turizm/> adresinden alındı.
- Buzcu, Z., & Birdir, K. (2019). Türkiye’de Medikal Turizm İncelemesi: Özel Hastanelerde Bir Çalışma. 18(1), 311-317.
- Büken, N. Ö. (2010). Pandemi İnfluenza ve Etik. Hacettepe Tıp Dergisi, 62-68.
- Çapar H, Aslan O. (2020). Factors affecting destination choice in medical tourism. Int J Travel Med Glob Health, 8(2):80-88. doi:10.34172/ijtmgh.2020.13.
- Çapar, H. (2019). Potansiyel Medikal Turistlerin Kararını Etkileyen Motivasyon Kaynakları, Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 3(6): 252-264.
- Diğer, M. Z., Çiftçi, M. A., & Karayılan, E. (2016). Gelişmekte Olan Ülkelerde Medikal Turizm. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 34-60.
- Esthetica. (2019). Erişim: 9 Mayıs 2020 <https://Esthetica.Com.Tr/Blog/Saglikli-Yasam-Ve-Beslenme/Pandemi-Nedir-Gecmisten-Gunumuz-Salginlar> adresinden alındı.
- Euronews.(2020). Pandemi sonrası sağlık turizmine büyük umutlar bağlanıyor. Erişim:12 Mayıs 2020 <https://tr.euronews.com/2020/05/01/pandemi-sonras-sagl-k-turizmine-buyuk-umutlar-baglaniyor> adresinden alındı.
- Hacımustafaoglu, M. (2018, 11 -24). Enfeksiyon Hastalıkları Pratiğinde Salgın Tanımlanması. Klinik İpuçları. Erişim: 16 Nisan 2020 <http://www.cocukenfeksiyondergisi.org/upload/documents/2018-04/2018-12-4-172-173.pdf> adresinden alındı.
- Kördeve, M. K. (2016). Sağlık Turizmine Genel Bir Bakış Ve Türkiye’nin Sağlık. Uluslararası Sağlık Yönetimi Ve Stratejileri Araştırma Dergisi, 2(1).
- Köşker, H. (2017, Temmuz- Ağustos). Kirizlerin Turizm Sektörüne Etkileri Üzerine Bir Araştırma: 2016. Akademik Bakış Dergisi(62). Erişim: 9 Mayıs 2020 <http://www.akademikbakis.org/Anasayfa.aspx> adresinden alındı.
- Sağlık Aktüel. (2019). Erişim: 8 Mayıs 2020. <https://www.Saglikaktuel.com/> Adresinden Alındı.
- Salgınlar ve Pandemiler Üzerine Dtb Bildirgesi . (2017, Ekim). Chicago, ABD .
- Sam, T. (2010). Beykent Üniversitesi. Stratejik Araştırmaları Merkezi Dergisi(5). Erişim: 10 Mayıs 2020. www.Turansam.Org Adresinden Alındı.
- Sözcü. (2020,Mart).Erişim: 10 Mayıs 2020 <https://Www.Sozcu.Com.Tr/2020/Saglik/Pandemi-Nedir-Pandemi-Nedir-Kisaca-5674367/> Adresinden Alındı.
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı, (2020, Nisan). Covid-19 Sonrası Küresel Sistem. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Matsa Basımevi.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2014-2018). Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı Eylem Planı.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Müdürlüğü, T. S. (2019). Pandemi İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı. Ankara.
- Tontuş, Ö.(2017). Sağlık Turizmi Nedir? Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2020 <http://www.satirk.gov.tr/images/pdf/tyst/02.pdf> adresinden alındı.
- Uygun, M. (2015, Ağustos). Türkiye Turizm Stratejisi (2023) Vizyonunda Türkiye Sağlık Turizmi’nin Analizi.
- Ünlüönen, Ç. (2019). Salgın Hastalıklar Sebebiyle Oluşan Krizlerin Turizm Sektörü Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi. Turizm Fakültesi Dergisi, 22(2), 109-128. Erişim:12Mayıs2020 https://www.researchgate.net/publication/338193714_Salgın_Hastalıklar_Sebebiyle_Oluşan_Krizlerin_Turizm_Sektörü_Uzerindeki_Etkisinin_Değerlendirilmesi adresinden alındı.
- Vikipedi. (2020). Erişim: 12 Nisan 2020 Özgür Ansiklopedi: <https://Tr.Wikipedia.Org/Wiki/Pandemi> adresinden alındı.